

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

в.о. ректора Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
кандидат мистецтвознавства, професор
Валерій МАРЧЕНКО

18 березня 2024 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Подунай Яни Артурівни
на тему «Стильові виміри української пісенної естради
кінця ХХ – початку ХХІ століття»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 02 Культура і мистецтво
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Публічна презентація проведена на кафедрі вокального мистецтва
7 березня 2024 року, протокол № 9

Актуальність теми дослідження. Історичний розвиток української пісенної естради неможливо уповні досягнути без ґрунтовного вивчення та осмислення всіх її етапів. Проте увага дослідників найчастіше зосереджувалася на галицькій естрадній пісні 1930-х років, «золотій добі» української естради (1960–1970-ті роки) та на сучасному етапі її розвитку, адже саме на цей час припадає найбільша кількість пісенних шедеврів, які становлять золотий фонд української естрадної пісні. Перехідні етапи як менш сприятливі для розвитку мистецтва значно рідше потрапляють в поле зору науковців.

Кінець ХХ – початок ХХІ століття для української естрадної музики є значимим з двох причин, першою з яких є зародження українського шоу-бізнесу, другою – стрімкий злет україномовної естради, що орієнтувалася на актуальні музичні стилі. Попри складність, пов'язану з переходом від радянської організаційної моделі мистецьких проєктів до шоу-бізнесу, цей період став надзвичайно важливим для української пісенної естради, бо заклав підвалини її розвитку на майбутні десятиліття – і в інституційному, і в музично-стильовому.

Українська естрадна музика кінця ХХ – початку ХХІ століття періодично потрапляла у поле зору науковців (роботи О. Бойка, М. Мозгового, М. Поплавського, Т. Самаї, О. Сапожнік, О. Шевченко та ін.), однак на сьогоднішній день цілісне дослідження стильових рис української естрадної пісні цього періоду відсутнє, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи

Я. А. Подунай «Стильові виміри української пісенної естради кінця ХХ – початку ХХІ століття».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планами науково-дослідної роботи кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв та відповідає дослідницькій тематиці кафедри «Актуальні проблеми музичного мистецтва: теоретичний, історичний та практичний аспекти» (державний реєстраційний № 0123U105312). Тему дисертації затверджено 27 жовтня 2020 р. (протокол № 4) та уточнено 16 січня 2024 р. (протокол № 7) на засіданні Вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що *уперше*: обґрунтовано єдність фундаменту теорії стилю, його трирівневої ієрархії (історичний стиль – національний стиль – індивідуальний стиль), для академічної і неакадемічної музики, зокрема для характеристики стильових процесів, що відбуваються в естрадній музиці; наголошено на доцільності окремого розгляду стильової історії кожного з напрямів естрадної музики через нетотожність їх музичних характеристик та соціокультурного контексту; здійснено аналіз стилетворчих процесів, що відбувалися в українській пісенній естраді кінця ХХ – початку ХХІ століття: розкрито динаміку стилетворення в поп-музиці, року та інших відгалуженнях музичної естради в контексті тенденцій подолання розриву між світовою та українською популярною музикою, що був за радянських часів; зазначено, що стилетворення в поп-музиці йшло в тісному зв'язку з політичною та соціокультурною ситуацією, а тому активні процеси стильової адаптації українськими виконавцями актуальних трендів світової музики розпочалися вже після 1991 року, рок-музика як незалежний від ідеологічних установок напрямок відрізнялася стильовим розмаїттям вже у другій половині 1980-х років, а у період становлення та розвитку шоу-бізнесу як пріоритетні розвивала стилі, що були комерційно перспективними; інші напрями музичної естради (хіп-хоп, електронна танцювальна музика та ін.) з'явилися у 1990-х роках і швидко закріпилися на українській сцені, розвиваючись синхронно зі світовими процесами; з'ясовано значення продюсерських агенцій та мистецьких фестивалів у формуванні стильових обріїв української пісенної естради кінця ХХ – початку ХХІ століття; зазначено, що найбільш послідовними у формуванні україномовного контенту були продюсерська агенція «Територія А» (хіт-парад «Територія А», телевізійний проект «Територія ДАНС») та фестиваль «Червона рута», які сприяли стильовому оновленню української естради та її входженню у світовий культурний простір; охарактеризовано музичний стиль низки естрадних виконавців (Руся, Ірина Білик, Руслана, Олександр Пономарьов, Віктор Павлік, Оксана Білозір, сестри Тельнюк, Марія Бурмака, Катя Chilly) та гуртів («Скрябін», «Mad Heads», «ТНМК», «Тартак», «Турбо-Техно-Саунд», «Фантом-2», «Аква Віта»), виявлено стильові доміанти їх творчості та зазначено внесок у розвиток української пісенної естради у трансформаційний період

переорієнтації від радянської організаційної моделі мистецьких проєктів до шоу-бізнесу. *Уточнено* базові ознаки поп-музики, до яких віднесено шлягерність як пріоритетність пісень-хітів, ліричність як домінування особистісного начала в широкому розумінні, мейнстрімний характер як орієнтація на найбільш актуальні музичні стилі та жанри без виділення пріоритетів, стильова нейтральність як максимально уніфіковане вираження стильових характеристик. *Удосконалено* типологію естрадної музики, зокрема розширено кількість базових напрямів естрадної музики (джаз, рок, поп) до чотирьох («інша музика»), де остання поєднує нові музичні відгалуження (хіп-хоп, електронна танцювальна музика, world music та ін.), які наразі не набули статусу окремих напрямів. *Набули подальшого розвитку* питання інтермедіальності, яку в естрадній музиці можна розглядати як 1) поєднання композиторської та виконавської діяльності, 2) синтез «свого» та «чужого» в контексті адаптації мистецьких форм і стилів світової популярної музики, 3) міжвидову мистецьку взаємодію, 4) синтез мистецьких та немистецьких форм в естрадній творчості; теорія національного стилю в естрадній музиці, яка базується на маркерах національного, серед яких виділено 1) українську мову, 2) архетипи та культурні коди, які містяться в текстах пісень, 3) музичну мову з українськими елементами в мелодиці, гармонії та аранжуванні; питання ціннісної характеристики пісенної естради у часи, коли відбуваються перехідні процеси, які не завжди є сприятливими для художньої творчості, що потребує соціальної та економічної стабільності.

Теоретичне значення дисертації полягає в розробці методологічного підґрунтя дослідження української пісенної естради в контексті стилетворчих процесів кінця ХХ – початку ХХІ століття із врахуванням музичного та соціокультурного контексту; виявленні стильових домінант в українській пісенній естраді різних напрямів.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості їх використання при розробці лекційних курсів з історії української музичної культури ХХ – ХХІ століть, теорії та історії естрадного мистецтва, історії фестивального руху і продюсерської діяльності, теорії та історії музичних стилів, аналізу музичних творів, а також у практичній діяльності естрадних вокалістів, композиторів та аранжувальників.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є науковим дослідженням, у якому охарактеризовано стильове розмаїття та виявлено стильові пріоритети української естрадної пісні кінця ХХ – початку ХХІ століття. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримано автором особисто. У публікації, написаній у співавторстві, автору належить характеристика творчості українських виконавців, які працювали у стилі євроденс.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі вокального мистецтва Інституту сучасного мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. *Науковий керівник* – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри вокального мистецтва Зосім Ольга Леонідівна.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Подунай Яни Артурівни є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації. За результатами досліджень опубліковано 11 наукових праць. Серед яких: 4 статті в наукових періодичних фахових виданнях затверджених МОН України (3 одноосібні та 1 у співавторстві), 9 статтях у збірках матеріалів наукових конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Зосім О. Л., Подунай Я. А. Євроденс як стильовий напрям української естрадної музики 1990-х років. *АРТ-платФорма*. 2023. Вип. 1(7). С. 32–54. DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.7.2023.32-54>

Автору належить характеристика творчості українських виконавців, які працювали у стилі євроденс.

2. Подунай Я. А. Продюсерські агенції та музичні фестивалі як чинники стильового оновлення української естрадної пісні 1990-х років. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. 2023. № 44. С.149–154. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.44.2023.293940>

3. Подунай Я. А. Українська попмузика 1990-х років: стильові виміри. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2023. № 4. С. 122–127. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2023.293729>

4. Подунай Я. А. Маркери національного в українській естрадній пісні 1990-х років. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 69. Том 2. С. 108–113. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-2-17>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Подунай Я. А. Чинники трансформації української пісенної естради у 1990-х роках. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології: Матеріали Чотирнадцятої Міжнарод. наук.-творчої дистанц. конф., Київ, 23 жовтня 2020 р.* Київ: НАКККіМ, 2020. С. 180–181.

6. Подунай Я. А. Розвиток української пісенної естради у 1990-х роках. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матеріали V міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, 4–5 лист. 2021 р.* Київ: НАКККіМ, 2021. С. 130–131.

7. Подунай Я. А. Фестиваль популярної музики «Червона рута»: регіональний аспект. *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*, м. Переяслав, 27–28 квітня 2022 року. Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2022. С. 97–99.

8. Подунай Я. А. Танцювальний напрям в українській пісенній естраді 1990-х років. *Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 21–22 червня 2022 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2022. С. 103–104.

9. Подунай Я. А. Українська бардівська пісня 1990-х років. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 10 листопада 2022 р.)*. Київ: НАКККіМ, 2022. С. 200–201.

10. Подунай Я. А. Фестивалі рок-музики 1990-х років в Україні як каталізатор розвитку українського року. *Наукові та практичні дослідження розвитку естрадно-вокального мистецтва: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 01 грудня 2022 року)*. Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 140–144.

11. Подунай Я. А. Українська естрадна пісня 1990-х років у розвідках науковців. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали ІV Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 9 листопада 2023 р.)*. Київ: НАКККіМ, 2023. С. 166–167.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Повний обсяг дисертації становить 216 сторінок, з них 191 сторінка основного тексту. Список використаних джерел та літератури налічує 235 найменувань.

Характеристика особистості здобувача. Подунай Яна Артурівна народилася 2 червня 1989 р. в м. Керч. У 2012 році закінчила Національну академію керівних кадрів культури і мистецтв, отримала диплом магістра. З 2020 р. є аспіранткою кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури. Структура та побудова дисертації логічна. Стиль дисертації відповідає вимогам МОН України.

Рецензенти рекомендують: відповідно до п.15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради:

Кравченко Анастасія Ігорівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри креативних культурних індустрій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Садовенко Світлана Миколаївна, доктор культурології, професор, професор кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Грищенко Валентина Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного продакшну Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Офіційні опоненти:

Тормахова Вероніка Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв.

Левко Вероніка Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва естради КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського».

У результаті попередньої експертизи дисертації **Подунай Яни Артурівни** і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Я. А. Подунай на тему «Стильові виміри української пісенної естради кінця ХХ – початку ХХІ століття».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Я. А. Подунай відповідає спеціальності 025 Музичне мистецтво і вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Я. А. Подунай на тему: «Стильові виміри української пісенної естради кінця ХХ – початку ХХІ століття» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

4. Рекомендувати вченій раді Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Кравченко Анастасія Ігорівна, доктор мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри креативних культурних індустрій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Садовенко Світлана Миколаївна, доктор культурології, професор, професор кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Грищенко Валентина Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного продакшну Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Офіційні опоненти:

Тормахова Вероніка Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв.

Левко Вероніка Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва естради КЗВО КОР «Академія мистецтв імені Павла Чубинського».

Презентація Подунай Яни Артурівни на 27 сторінках додається.

Головуюча:

доктор культурології, професор

Світлана САДОВЕНКО

